

بسمه تعالی

موضوع : نقش حجاب و عفاف در تحکیم خانواده

رقیه فیضی^۱

چکیده:

خانواده مهمترین نهادی است که در سلامت افراد نقش اساسی دارد و تنها با پاسداری از حجاب و عفاف درخشش لازم را پیدا می کند لذا حجاب یکی از مهمترین ارزش های اخلاقی می باشد که مانع جریان یافتن فساد به حریم پاک خانوادگی می شود و اسلام برای قانونمند کردن زنانگی و مردانگی ، حفظ حریم و پوشش را مشخص کرده زن و مرد با حفظ آن، این جاذبه را محدود به خانواده می کنند و تحقیق حاضر با روش کتابخانه ای تلاش شده است که نقش حجاب را بر تحکیم خانواده مورد بررسی قرار دهد و نتایج نشان می دهد که پوشش عفیفانه موجب می شود که زن به زندگی خود وفادار بماند و او را از نگاه های آلوده محفوظ نگه می دارد و حجاب موجب استواری مبانی خانواده ، حفظ حریم ، تقویت آرامش زن و مرد و جلوگیری از روابط ناسالم جنسی می شود و بی حجابی سلامت فردی ، آرامش خانوادگی و امنیت اجتماعی دیگران را به مخاطره می اندازد و سبب بی بندوباری و سست شدن پیوند خانوادگی و گسستگی بنیان خانواده می شود.

واژگان کلیدی : تحکیم خانواده - حجاب - حیا - عفاف^۱

۱- طلبه سطح ۲ حوزه حضرت معصومه (س)

پوشش زن در برابر مرد بیگانه از ضروریات دین اسلام است. آیات و روایات فراوانی بر ضرورت آن تأکید نموده است. پوشش مناسب، پرهیز از نگاه حرام لازمه حفظ حریم میان مردان و زنان نامحرم می باشد. در تحقیق حاضر به تأثیر حجاب و عفاف در استحکام بنیان خانواده پرداخته شده است و آثار به جا مانده از انسان ها نشانگر این است که حجاب پیشینه ی دیرینه ای دارد و مسلمانان پیش از نزول آیه حجاب زنان مثل مردان سرباز در معرض اجتماع رفت و آمد نمی کردند .

اگرچه نحوه پوشش با آمدن آیات صورت کاملتری به خود گرفت . کتاب ها و مقالات و پایان نامه های متعددی در این زمینه به نگارش در آمده است از میان این کتاب ها می توان به کتاب " مسئله حجاب شهید مطهری " که راجع به تاریخچه حجاب و علت پیدایش آن و فلسفه پوشش و حجاب اسلامی و آیات سوره نور و حدود پوشش پرداخته اند .

کتاب " حجاب از دیدگاه قرآن و سنت دکتر فتحیه فتاحی زاده "، نقش زن در رشد و تعالی انسان و جامعه و در زمینه گسترش عفت و فلسفه پوشش و عوامل بد حجابی و نقش حجاب در حضور یا عدم حضور زن در اجتماع پرداخته است .

پایان نامه : بررسی کارکرد های حجاب در تحکیم خانواده از منظر قرآن و احادیث شیعی استاد راهنما : دکتر سید علی نژاد، دانشجو محمد صادقی ۱۳۹۸ هدف از این تحقیق تبیین کارکردهای حجاب در تحکیم خانواده است .

نتایج نشان می دهد که بانوی خانواده بارعایت حجاب می تواند همسر ی آرامش گر و مادر ی دلسوز برای فرزندان باشد و به امنیت روان ی جامعه کمک می کند.

مقاله : با عنوان نقش عفاف و حجاب در تحکیم بنیان خانواده ، یوسف فرجی ، سارا محتشم دانشجو ی مقطع کارشناسی رشته علوم قرآن مجید نتایج این مقاله مقدس بودن.

بنیان خانواده : نقش عفاف و حجاب در سلامت و استمرار پیوند خانوادگی بسیار تاثیر گذار است و حیا و عفاف به عنوان یک خصلت انسانی مبنای روابط زن و مرد در فرهنگ اسلامی می داند .

مقاله ای : با عنوان اثرات بی حجابی بر از هم گسیختگی خانواده نرگس کریم آبادی . عسگر کریم آبادی . این پژوهش با استفاده از روش فراتحلیلی انجام گرفته و منابع موجود با هدف بررسی پدیده بی حجابی بر روابط عاطفی حاکم بر خانواده انجام گرفته و تلاش شده تا اثرات فردی و اجتماعی این مقوله بر از هم گسیختگی بنیان خانواده مورد ریز نگری قرار گیرد و پیامدهای منفی مورد بررسی در این پژوهش ، از قبیل : به تاخیر افتادن ازدواج ، کاهش معیارهای ارزشی در انتخاب همسر ، ایجاد روابط خارج از چارچوب خانواده و مقایسه ی همسران و اثرات روانی و جسمی ناشی از عدم احساس پوشیدگی از پیامدهای بی حجابی ، ارمغان مدرن جوامع امروزی می باشد .

ضرورت تحقیق : حجاب یکی از افتخارات مکتب اسلام است و فرهنگ برهنگی که همان فرهنگ حیوانات است ، فاجعه ای است. که از فرهنگ غرب به مشرق زمین راه یافته است ، نقش و جایگاه حجاب در حفظ و دوام سایر ارزشهای دینی سبب تمرکز و تهاجم دشمن به فرهنگ اسلامی شده است و به طور کلی هرگاه فرهنگ عفاف و حجاب تبیین شود جامعه از تند باد

تهاجم فرهنگی درامان می ماند . هدف از نوشتن این مقاله تبیین مسئله حجاب و عفاف و نقش آن در پاکسازی اجتماع و استحکام بنیان خانواده می باشد که افراد با مطالعه آن شناخت کافی نسبت به مصالح رعایت حجاب و مضرات و تبعات عدم رعایت آن پیدا کنند و با توجه به ضرورت مسئله حجاب و نقش آن در تحکیم خانواده در این پژوهش به سولات زیر پاسخ داده می شود .

سوال اصلی : نقش و جایگاه حجاب و عفاف در استحکام خانواده چیست؟

سوالت فرعی :

1. فلسفه پوشش اسلامی چه موارد فردی و خانوادگی و اجتماعی را در بر می گیرد ؟

2. ابعاد عفاف و حجاب و راهکارهای آن چیست ؟

3. عفاف و حجاب از منظر عقل و نقل چگونه بیان شده است؟

حجاب

معنای لغوی حجاب : از ریشه حجب به معنای مانع آمده است و حجاب اسم است یعنی چیزی که به وسیله آن مانع از رسیدن شیء به شیء دیگر می شود.^۱

گاهی حجاب به معنای پرده است و برخی لغویین گفته اند . "الحجاب ، المنع من الوصول" یعنی حجاب چیزی است که مانع از رسیدن می شود.^۲

در مجموع معانی حجاب عبارت است از ۱- چیزی که مانع از رسیدن می شود ۲- چیزی که مانع از داخل شدن می شود ۳- واسطه ی بین دو چیز (حائل بین دو چیز) ۴- پرده

مفهوم اصطلاحی حجاب : به معنای پوشش اسلامی بانوان دارای بعد ایجابی و سلبی است. بعد ایجابی آن وجوب پوششی بدن و بعد سلبی آن حرام بودن خودنمایی به نامحرم است و این دو بعد باید در کنار یکدیگر باشند تا حجاب اسلامی محقق شود.^۳

عفاف :

عفاف از ریشه ی عَفَّت ، یعنی پدید آمدن حالتی برای نفس، که به وسیله آن ازفزون خواهی شهوت جلوگیری شود: عفت یعنی خویشتن داری از آنچه حلال و زیبا نیست .

حالتی درونی و نفسانی است که زمینه گرایش فرد به پوشش و حجاب را فراهم می سازد.

الف : "عفت اکتسابی است و باید از طریق دعا و مطالعه آن را کسب نمود به نوعی نگاهداشت و باز دارندگی نسبت به غلبه شهوت وجود دارد". عفاف از آنجا که حالت درونی است که به نفس آدمی برمیگردد. جنسیت بردار نیست. عفاف انسان را از گناه باز می دارد و هدایتگر رفتار های بیرونی آدمی همچون پوشش و طهارت است.^۴

مفهوم اصطلاحی عفاف: "یعنی آن حالت نفسانی و رام بودن قوه شهوانی تحت حکومت عقل و ایمان". عفاف و پاکدامنی یعنی جزء آن افرادی که درمقابل یک شهوتی قرار میگیرند ، بی اختیار می شوند محکوم این غریزه خود هستند نبودن.^۵

۱- الفراهیدی ، کتاب العین ، جلد ۳ ، صفحه ی ۸۶

۲- الراغب اصفهانی ، المفردات فی غریب القرآن ، صفحه ی ۱۰۶

۳- واعظی ، راهکار های اجرایی گسترش عفاف و حجاب ، جلد اول ، صفحه ی ۴۶

۴- طیبی ، عطر عفاف ، نگرش نو بر عفاف و حجاب ، صفحه ی ۲۳

۵- جباری ، حجاب و عفاف ، صفحه ی ۲۷

حیاء :

در لغت به معنی گرفتگی نفس از عمل زشتی است که مورد مذمت دیگران باشد حیاء نیروی بازدارنده درونی است که در مواجهه با محرمات به طور خودکار انسان را از عمل حرام حفظ می کند و در واقع مکانیزم دفاعی روح و نفس آدمی است.

در تعاریف حیاء ویژگی های زیر دیده می شود : الف) انقباض درونی حالت گرفتگی به هنگام مواجهه با حرام و قبیح ب) ثبوت و دوام این وصف در افراد بوسیله ملکه بودن آن ج) درونی و نفسانی بودن آن د) بازدارندگی از عمل حرام ذ) درونی و نفسانی بودن آن و) توجه به عاقبت حرام و واکنش اجتماع و ترس از مذمت.^۱

امیر المومنان (ع) می فرمایند : شرم و حیاء ، زیبا و کلید خوبی ها و نتیجه ی ایمان و پوشاننده عیوب می شمارند ؛ و ایشان می فرمایند: (نتیجه شرم و حیاء پاکدامنی است ؛ کسی که شرم و حیاء ندارد ، خیری در او نیست و هر که از مردم شرم نکند از خداوند سبحان شرم نخواهد کرد).^۲

خانواده : خانواده مرکز عشق و عواطف است . محبت ها، دوستی ها، صلح ها، آشتی ها همه از خان منشاء میگیرند. خانواده شامل موارد زیر می باشد :

۱- کوچک ترین گروه اجتماعی که شامل پدر و مادر و فرزندان است ۲- فامیل گفتگو کیفیت تعلق به خانواده به فرهنگ و طبقه خاص ۳- مجموعه چیز هایی که پیوند مشترک دارد یا از یک ریشه هستند. ۴- تیره^۳

خانواده از لحاظ اصطلاحی : نهادی است که بر پایه ازدواج مردوزن شکل میگیرد و باتولید مثل توسعه می یابد این نهاد اساس سازندگی شخصیت انسان و مهمترین عامل تکامل جامعه بشر است.

تحکیم خانواده : توانایی زوجین در ایجاد حفظ و پیوند میان خود و فرزندان بر اساس اصل مودت و رحمت و همچنین اختصاص یافتن استمتاعات و التذاذهای جنسی به محیط خانوادگی و در کادر ازدواج مشروع ، پیوند زن و شوهری را محکم می سازد و موجب اتصال بیشتر زوجین به یکدیگر می شود..^۴

۱- طیبی ، عطر عفاف نگرش نو بر عفاف و حجاب ، صفحه ی ۲۸

۲- جباری ، فقه و زندگی ۱۸ حجاب و عفاف ، صفحه ی ۴۵-۵۵

۳ - انوری ، فرهنگ بزرگ سخن ، صفحه ی ۲۶۶۵

۴- مطهری ، مساله ی حجاب، چاپ سی و دوم، صفحه ی ۸۹

حریم نگه داشتن زن میان خود مرد یکی از وسایل مرموزی بوده است که زن برای حفظ مقام و موقع خود در برابر مرد از آن استفاده کرده است اسلام زن را تشویق کرده است که زن هر اندازه متین تر و عفیف تر حرکت کند خود را در معرض نمایش برای مرد نگذارد و بر احترامش افزوده می شود.^۱

ویل دورانت در لذات فلسفه می گوید: "آنچه بجوئیم و نیابیم عزیز و گرانبها می گردد و زیبایی به قدرت میل بستگی دارد و میل با اقناع و ارضا ضعیف و با منع و جلوگیری قوی می شود."^۲

افرادی که به تصاحب دل ها و جلب دیده می اندیشند هرگز به فکر تغییر وضعیت موجود نخواهند برد و طرحی برای آینده و حتی حال نخواهند داشت و هنگامی که احساس بی ارزشی برای یک زن به وجود آید برای جبران این احساس تلاش می کند از هر طریق که شده مورد قبول دیگران واقع شود و احساس می کند با عریان شدن و یافتن مشتری هایی برای جسم می تواند حس وعقد ی حقارت خود را جبران کند ولی چنین نخواهد شد. و اینگونه زنان هم احساس خود ارزشمندی را از دست داده اند.

۵- مبارزه با نفس: میل به خودنمایی و جلوه گری در سرشت زن نهفته شده است که باید در مسیر درست به کار گرفته شود اما اگر این گرایش مرزی نداشته باشد خودنمایی و جلوه گری در همه جا نمود داشته باشد قطعاً فساد آفرین خواهد بود پوشش را میتوان مهم ترین علل تعدیل این میل دانست. حضرت علی (ع) فرمودند "زکات جمال العفاف" زکات زیبایی عفاف است.^۳

۱- مطهری، مسئله ی حجاب، چاپ سی و دوم، صفحه ی ۹۵

۲- همان، چاپ هفتاد و سوم، صفحه ی ۶۶

۳- فتاحی زاده، "حجاب از دیدگاه قرآن و سنت"، چاپ پنجم، صفحه ی ۸۰

عفاف و حجاب از منظر عقل و نقل :

از منظر عقل: عقل پیامبر باطنی انسان است. در واقع عفاف و حجاب نوعی عقلانیت است و در روایات عفاف و عقل در کنار هم قرار گرفته و همسنگ یکدیگرند عاقل ترین مردم با حیاتی ترین آنها است.

(الف) بر اساس قاعده "القسر لا یدوم" امر طبیعی دوام نمی یابد هر پدیده ای که در طبیعت و نهاد بشر نباشد و بر اثر مرور زمان نابود می شود. و دین باید در نهاد بشر جای داشته باشد تا بتواند ثابت و پایدار بماند بر اساس فایده حکماء حجاب به عنوان یکی از احکام این دین تامین کننده خواسته های فطری بشر است و عمل به آن با عقل تناسب کامل دارد.

(ب) بر اساس قاعده لطف و انتخاب اصلح، خداوند متعال بهترین وظایف و تکالیف را برای بندگان خود واجب می کند چرا که لطف از صفات ذاتی اوست حکم حجاب از جمله. همین انتخاب اصلح است.

(ج) عقل سلیم حکم می کند که هر موجودارزشمندی برای سالم ماندن باید از محافظت ویژه ای برخوردار باشد. عقل اقتضاء می کند زن با قرار دادن مانع و پوشانیدن جاذبه هایش از تهدید و آسیب حفظ شود.

(ه) بی حجابی اختلاف بانامحرم مقدماتی برای سقوط درورطه فسادوفحشاء هستند پس به حکم عقل باید پرهیزودوری کرد.^۱

حجاب از منظر نقل :

(الف) احزاب آیه ۵۳ "چون از زنان پیامبر چیزی خواستند از پشت پرده از آنان بخواهید این برای دل های آنان پاکیزه تر است و شما حق ندارید رسول خدا را برنجانید".

(ب) سوره نور آیه ۳۱/ به مردان با ایمان بگو چشم از نگاه به مردان اجنبی فرو بندند و زینت خویش را جز آنچه آشکار است ، آشکار نسازند و باید که مغنه هایشان به گریبان ها اندازند و زینت خویش را نمایان نکنند مگر بر شوهرانشان و یا پدران.^۲

(ج) احزاب آیه ۵۹/ ای پیامبر ! به همسران و دختران و زنان مومنین ، بگو تا جلباب (چادر) خود پیش بکشاند ، بدین وسیله بهتر معلوم می شود که زن مسلمانند ، در نتیجه اذیت نمی بینند ، و خدا آمرزنده و رحیم است .^۳

جلبات: پوششی که سر و گردن و نشانه ها را می پوشاند چیزی شبیه مقنعه بلند یا چادر و عبا **خمار:** پوشش مخصوص سر که اطراف آن روی سینه ها و گردن را می پوشاند و ظاهراً چیزی شبیه روسری یا شال بلند و پهن که با دو طرف آن می توان گردن و برجستگی سینه را پوشانده است.^۴

افزون بر آیات فوق توصیه های زیر ارائه شده است ۱- صدا نازک نکردن و به ناز سخن گفتن ۲- گفتار شایسته داشتن ۳- قرار گرفتن در خانه ۴- عدم تبرج آشکارسازی زینت ها ۵- اقامه نماز ۶- پرداخت زکات ۷- اطاعت از خدا و رسولش.

۱- طیبی ، عطر عفاف نگرش نو بر عفاف و حجاب ، صفحه ی ۸۶-۸۷

۲- سیدی حسینی ، آنچه از حجاب می دانیم ، صفحه ی ۴۱

۳- همان ، صفحه ی ۴۹

۴- طیبی، عطر عفاف نگرش نو بر عفاف و حجاب ، صفحه ی ۹۶

راه های درونی کردن حجاب در افراد :

- ۱- ایجاد شناخت نسبت به مصالح و رعایت حجاب و تبعات و مضرات عدم رعایت آن :
تا از این طریق شناخت کافی در پی آن باور قلبی حاصل گردد و از تصوّر مصالح آن عمل شوقی بوجود آید که باعث ایجاد رغبت نسبت به انجام آن عمل شود و بر عکس اگر از عواقب سوء کاری آگاه باشیم انگیزه برای ترک و اجتناب درمّا ایجاد می شود.
- ۲- منطبق ساختن رفتار با این شناخت و باورهای قلبی ، جهت موفقیت در این کار، انجام این امور مفید فایده می باشد:
 - الف) کم کردن رابطه با کسانی که به این باورهای اعتقادی یا کم اعتقادند.
 - ب) ایجاد ارتباط با کسانی که به این باورها سخت پایبندند.
 - ج) تفکر درباره آثار مثبت حجاب و آفات بی حجابی.
 - د) توجه ویژه به عبادت و انجام به موقع آن ها.
 - ه) عدم توجه به تمسخر و سرزنش دیگران.
 - و) توسل و استمداد از ائمه ی اطهار علیه السلام.
 - ز) یاد آوری خشنودی خداوند از عمل به دستور حجاب
- ۳- از همه عوامل مهمتر تربیت خانوادگی است.^۱

۱. جباری ، حجاب و عفاف ، صفحه ی ۸۴

حجاب و عفاف باعث استواری پیوند خانوادگی و استحکام خانواده‌ها می‌شود و این امکان را فراهم می‌کند که مرد از یک سو توجه بیشتری به خانواده‌اش داشته باشد و از سوی دیگر موجب می‌شود زن از تعرضات مردان هوس ران مصون بماند و به شأن انسانی آنان لطمه وارد نشود در پژوهش حاضر در گام اول به نقش عفاف و حجاب در استحکام خانواده پرداخته شده و در گام دوم به فلسفه پوشش اسلامی پرداخته شده. گام سوم به ابعاد عفاف و حجاب و راهکارهای آن پرداخته شده، در گام چهارم عفاف و حجاب از منظر عقل و نقل پرداخته شده است. در واقع حجاب مثل پرده‌ای است که باعث شناخت زیبایی‌های اخلاقی و معنوی قبل از زیبایی‌های جسمی و ظاهری می‌شود از عوامل مهم پایداری زندگی زناشویی یکی از احکام دین و تامین کننده خواسته‌های فطری بشر است. و پوشش موجب می‌شود تا زنان و مردان در معرض تحریک بیمارگونه قرار نگیرند و فرصت شکوفایی استعدادها را در جامعه فراهم میکند. و بی‌حجابی، زمینه‌ی نا امنی و خشونت اجتماعی و بلوغ زودرس جوانان و بی ارزش شدن زن در جامعه و فروپاشی نظام خانواده و طلاق را در بر دارد و زن را تبدیل به موجودی مصرفی می‌کند و علاوه بر این عذاب اخروی را نیز به دنبال دارد.

- ۱- قرآن کریم سوره ی نور - احزاب
- ۲- اکبری ، علی ، " سیره نبوی " تهران : نشر فرهنگ اسلامی ، سال ۱۳۸۵
- ۳- انوری، " فرهنگ بزرگ سخن " جلد چهاردهم ، ناشر سخن ۱۸۷
- ۴- اسلاملو، نعیمه - اکبری، آزاده " بی پرده با حجاب " انتشارات تلاوت آرامش زمستان ۱۳۹۹
- ۵- الفراهیدی ، خلیل بن احمد ، " کتاب العین " جلد سوم ، موسسه الاعلمی للمطبوعات
- ۶- اعیان الشیعه ، جلد اول ، امین عاملی ، سید محسن ۱۳۷۱ ق ، ناشر دارالتعارف
- ۷- اصول کافی ، شیخ کلینی ، جلد ششم ، دارالتعارف للمطبوعات ، ۱۴۱۱ ق
- ۸- تحریری، محمدباقر ، " اخلاق اجتماعی " مرکز نشر هاجر چاپ چهاردهم بهار ۱۳۹۷
- ۹- جباری ، طاهره، " حجاب و عفاف " ناشر بهار دل ها ۱۳۹۳
- ۱۰- راغب اصفهانی ، المفردات فی غریب القرآن ، جلد اول ، دفتر نشر الکتاب ، ۱۴۰۴ ق
- ۱۱- سید حسینی، هادی، " آنچه از حجاب می دانیم " تهران : انتشارات پیام آزادی ۱۳۹۰
- ۱۲- شرفی ، محمدرضا، " خانواده های متعادل آناتومی خانواده " چاپ شانزدهم نشر آراین
- ۱۳- شجاعی ، دُر و صدف ، قم نشر محیی ، چاپ یازدهم ، پاییز ۱۳۹۰
- ۱۴- طیبی ، ناهید و دیگران " عطر عفاف نگرش نو بر عفاف و حجاب " قم : انتشارات الزهرا (س)
- ۱۵- علل الشرایع ، شیخ صدوق ، جلد دوم ، تهران کتابفروشی بوذرجمهری (مصطفوی)
- ۱۶- فتاحی زاده، فتحیه ، " حجاب از دیدگاه قرآن و سنت " چاپ پنجم دفتر نشر تبلیغات اسلامی ۱۳۷۳
- ۱۷- قائمی ، علی، " تشکیل خانواده در اسلام " ناشر انتشارات امیری چاپ دهم بهار ۷۸
- ۱۸- مطهری ، مرتضی، " مسئله حجاب " تهران انتشارات صدرا چاپ سی و دوم ۱۳۶۹ و چاپ هفتاد و سوم بهمن سال ۱۳۸۶
- ۱۹- مرتضوی و دیگران ، " مستدرک الوسائل " جلد چهاردهم
- ۲۰- من لا یحضر الفقیه ، شیخ صدوق ، جلد چهارم ، تهران: دارالکتب الاسلامیه
- ۲۱- معینی هادی زاده ، روبین دژ ، انتشارات آب و آینه ، ۱۳۹۵
- ۲۲- نهج الفصاحه ، پاینده ، ابوالقاسم ، انتشارات جاویدان ، جلد اول
- ۲۳- واعظی، منصور، " راهکارهای اجرایی گسترش عفاف و حجاب " انتشارات کتاب نشر ۱۳۷۳